

IAKTTAGELSER AV VINTERHÄMPLING.

AV KARL GUSTAF ERIXON.

Har man vistats i diverse fågelmarker en stor del av sin fritid, kanske man fascinerats av en eller flera fågelarter. Vinterhämplingen är för min del en sådan art. Min bekantskap med arten är dock av ganska sent datum; en sen februaridag 1958 träffade jag på en flock om ett trettio-tal fåglar, som pickade frön på några frusna vinterståndare av rölleka (*Achillea millefolium*), som stack upp ur snön på västgötslätten. Under ett besök på Vogelwarte Helgoland i Wilhelmshafen i Tyskland påföljande höst visade mig den tyske fågelforskaren H. Bub en "Berghänfling", som han använde som lockfågel. Han berättade, att vinterhämplingar i tusentals fångas och ringmärks vid den tyska nordsjökusten. Han blev överraskad, då han fick reda på att arten setts vintertid vid Falköping — att vinterhämplingen övervintrar i inlandet var relativt okänt. Jag lovade honom att hålla ögonen på vinterhämplingen, och sedan dess har jag haft nöjet att sammanträffa med arten ett drygt hundratal gånger i Halland, Västergötland och Värmland.

Vinterhämplingen har ett ganska oansenligt yttre: ovensidan är mörkbrun med rostbruna fjäderkanter. De gamla hanarna har röd övergump, vilket man kan se ibland, särskilt när fåglarna klänger på vinterståndare. Eftersom den har gul näbb (ungfåglar blek, hornfärgad), kallades den tidigare för gulnäbbad hämpling. Den är rätt lik sin släkting gråsiskan, men saknar mörk hakfläck och rött på huvudet.

Locklätet påminner även om gråsiskans. Mitt intryck är att gråsiskans "jöck, jöck . . ." är något "skrovligare". Det säkraste igenkänningslätet är ett strävt "tveht".

Vinterhämplingen föredrar öppna marker, helst med några enstaka träd eller ledningsträdar, som den kan flyga upp till, när någon fara hotar på marken. Den vill också gärna ha vatten nära sina tillhåll.

Arten häckar som bekant m. el. m. allmänt vid Norges västkust från Jaeren till Nordkap och finns även på Langfjellene.

Den har också sällsynt påträffats häckande i norra Sverige — senast 1959 vid Virihaure i Lappland. Under vinterhalvåret strövar den vida omkring. En fågel, som ringmärkts på Jaeren i oktober, återfanns i januari nästa år nere vid Lutsj, Ukraina, i Sovjetunionen. Andra återfynd av vinterhämplingar, som märkts i Norge, finns från Belgien, Holland och Tyskland. Vid Varberg fångas och ringmärks också vinterhämplingar liksom vid Ottenby fågelstation på Öland. I övrigt ses arten på åtskilliga ställen i Sverige t. ex. vid Gävle, Örebro och i Skåne. En ovanligt tidig höstiakttagelse finns från Falsterbo, där 4 exemplar setts redan den 27 augusti. Mina iakttagelser har skett från 13 oktober fram till 18 april.

Även vid Väneren iaktas årligen vinterhämplingar. Vid Hammaröns fågelstation sågs till exempel under oktober och november 1963 drygt 20 exemplar. I Kristinehamnstrakten ses fåglar varje vinter på Ölmeslätten, där Ulf T. Carlsson sett flockar, men framför allt vid Kristinehamns soptipp. Där finns ganska stora bestånd av gråbo (*Favoritisa vulgaris*), som tycks vara vinterhämplingens favoritföda. Strax söder om staden har vinterhämplingflockar också iakttagits. Vid soptippen kunde man i november 1963 se en liten flock,

som i skymningen flög ner i vassen för övernattning: Liknande erfarenheter har jag från Sjötorpssjön vid Falköping. Från mitten av februari till första veckan i april följde jag deras förehavanden, när de övernattade i en viss vassrugge. Den största flocken kom den 19 mars, då 126 vinterhämplingar inräknades. Platsen var rätt svårtillgänglig, men efter någon tid avslöjades, att fåglarna satt nära isen i de mellanrum som fanns under de nedböjda, snötäckta vasstråna. Fåglarna lämnade ogärna sina nattplatser, och man kunde ibland stå på endast någon meters avstånd utan att oro dem. En annan nattplats avslöjades hösten 1961. Det var en rågåker med halvmeterhög stubb, som användes ungefär en vecka. Fåglarna satt under stråna på samma sätt som vid Sjötorpssjön. Här hade de också nära till sin matplats; på en angränsande åker hade man odlat vitsenap (*Sinapis alba*), och dess frön förtärde vinterhämplingarna ivrigt. Under februari 1962 fanns på denna plats en flock på mer än 200 exemplar.

Vinterhämpling bland fröståndare. Foto: Karl Gustav Erixon.

Här gjorde jag ett fotograferingsförsök, som kanske inte saknar sina poänger. En flock om c. 50 vinterhämplingar höll till här sedan några dagar. Hur försiktigt jag än närmade mig flocken, så lyfte fåglarna, innan jag kommit inom rimligt fotoavstånd. Snart visade det sig, att det gick bättre att komma nära fåglarna, om jag kröp på knäna. Då kunde jag med lite tålamod ibland komma på 2—3 meters håll från någon eftersläntare. Jag hade väl hållit på med detta i någon timme, innan jag märkte, att två bilar stannat på vägen strax intill. Och det var kanske inte så underligt, att bilarnas passagerare hade vevat ner bilrutorna och stirrade utåt åkern. Det hör ju inte till det vanliga i vårt folkhem att få se en fullvuxen mansperson krypa på knäna ute på en åker — därtill i omkring 10 graders kyla.

Jag har hittills sett vinterhämplingen äta frön av bladvass (*Phragmites communis*), baldersbrå (*Matricaria inodora*), åkerkål (*Brassica campestris*), raps (*Brassica napus*), penningört (*Thlaspi arvense*) och rödklöver (*Trifolium pratense*). En havreåker var vid flera tillfällen en livligt använd matplats för c. 100 vinterhämplingar. Vid Dye höll en flock ofta till i en veteåker, även om jag aldrig direkt såg, att fåglarna åt av vetet. Ofta är det svårt att exakt avgöra vad vinterhämplingen äter, eftersom arten mest söker sin föda på marken.

Man ser sällan vinterhämplingen tillsammans med andra fåglar. Vid några få tillfällen har jag sett dem söka föda tillsammans med vanliga hämplingar och även med gråsiskor. I början av november i fjol träffade jag på en grönfinkflock om ungefär 75 fåglar på en stubbåker vid Visnums-Kil. Då och då flög de under ideliga locklåten upp i ett träd. Ett av lätena skilde sig något från de övriga; det hade en något mjukare inledning: . . "zjöck" . . Det måste alltså finnas en vinterhämpling i flocken. Och mycket riktigt! När jag granskade fåglarna i kikare visade det sig, att en vinterhämpling satt en smula avsides i trädet.

Framåt våren kan man få se hur flockarna under livlig körsång sitter i något träd eller på några telefontrådar. Sången påminner om vanliga hämplingens kvintillerande. Vid denna tid brukar fåglarna i motsats till under midvintern inte stanna någon längre tid på samma lokal.

Vinterhämplingen är säkert en ganska förbisedd art: dels har den ett oansenligt yttre, dels visar den sig i våra trakter under en tid, då även fågelskådare drar sig för att besöka de blåsiga slätter, där den håller till. Ibland kan fåglarna vara svåra att avslöja, även om man med ledning av deras läten vet, att de finns i närheten. Vid Dye fick jag en gång söka i närmare en och en halv timme, innan jag fick syn på en flock, som hördes locka från en veteåker.

Men trots att jag många gånger förgäves sökt efter vinterhämplingar — eller kanske just därför — är det alltid lika roligt att träffa på de små, nyckfulla, norska gästerna, som besöker oss under den kalla årstiden.